HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כי למועד מועדים. מלמד שיש קץ בדבר: **וכלוח נפץ יד עם קדש.** כשמכלה תקומתם ומוחק ידיעתם שהיתה נפולה מילך ומילך גבורה ותועלת לפשוט מהם ומהם ומחר שתכלה גבורתם שיהיו שפלים למחר: **מלגיעה.** מלו הלכות ויבא משיח כדלמרינן כי חזלת יד: **מגולה מוה.** כשמתן ארץ ישראל פריה בעין יפה מז יקרב הקן ומין לך קן מגולה יותר: **ר' לגיעזר אומר מוה.** הפסוק כשמראה למין שוה מדם משמכר ומף שכר הבהמה לא נהיה והיינו דלמרינן[ע] עד שתכלה פרוטה מן הכיס מין מעות מלויות בכיס: **שכר בהמה.** עבודת האדמה שהיא על ידי בהמה מינגה: **וליונה ונבא מין שלום.** מז יבא משיח: **שלום רב].** והיינו וליונה ונבא מלו תלמידי חכמים לותם שהיה דינם לנתת ונבא בשלום כדכתיב שלום רב לשוחבי תורתך לפילו להנהו מין שלום: **מן הלר.** מרוב הלרות. ל"א מילר הרע: **שקולין.** שוין שער התבואה ויין רווחי כלמרנן[ע] ממיסת שובע גדול. ל"א שקולין שוין שכולן יקרין: **כשמן תוניך.** שיהיו כולן קפויין ולין שהם קפויין מין דגים ממלחין בחבית: **עד שתכלה מלוסת הוה.** שלא תהא להם שום שולטנות ליסרלל לפילו שולטנות קלה ולה: **נעיטופיו.** ענפים קטנים כלומר הסרים והסופטים: **וחסו בשם השם.** כלומר שתהא להם גחולה ויחסו בצל שדי: **סיגיך.** תערובות שבך: **בדיליך.** המובדלים לרשעי עם: **יסירי.** גסי רוח מיסרלל: **לחמגושי.** פרסיים מכשפין שמלערין יסרלל. כמ"ד שבת (דף עה.) פלוגתא מיכא למלן דלמר לחמגושי חרטי ומיכא מ"ד גדופי עובדי כוכבים[ם]: **גזירפטי.** סופטים עובדי כוכבים[ם] המובדלין מת יסרלל בחוקות[ם] **ואלרוף בצור סיגיך.** רבים וגדולים בגסותם כשלמלרוף ומסלקם ממך מזי מסיריה כל בדיליך: **לחמגושי.** הבדלים מילחת המקום: **סיגיך.** כמו רב דמתרגמינן סגי: **משפעיך.** כמו [ב] (בפנייה ג) שופטיך: **פנה חויכך.** גזירפטי: **נוספה.** כמו (ישעיה י) כמסוס נוסף וכמו (שם נח) יחלנה שם. רוח המקום נוקבת וממרבת חומן עם הלרות הבחות שלף הוא מתכוין להשמידם: **יירשו ארץ.** היינו גחולה: **עם ענני שמיא כבר חיוא לתי.** במהירות: **וכפיב עני ורוכב על החמור.** כעני הבא על חמורו בעלמות: **סופי נרקא.** סוף מסורק[ם] ומכוון ונקה שיא לי דגמלי הוא שיבא על חמור. מלגלג היה. ל"א סופיא בדקא סוף בדוק לרוק: **בר חיור גווני.** כלום יש לך סוס בר מהא גווינן שמעור שלו כן הוא. במלתא בעלמא דמייה: **חיוה.** מהה בלשון פרסי: **מחזון הוה.** שכיונה היתה עמהם: **קול שלשה.** דשכיונה הוה בהדייהו: **לדיוים.** למשיח: **בפתחא ם) דקרסא.** נרמה למורי לף בפתח העיר[ם] ממש חלף גן עדן הוא כנגד כל העולם וקתמר ליה דבתותו לד של גן עדן שכנגד פתח העיר[ם] משיח שרוי: **סובלי חלאים.** מנוגעים והוא נמי מנוגע לכתיב (ישעיה נג) והוא מחולל מפשעינו וכתיב (שם) חליינו הוא נשא: **כולהו.** מי שיש לו מרפא וחמש נגעים: **אפרי לחו ושרו בחדא זימנא.** מתירין כל נגיעתן ביחד ומקנחין חותן ומוחזין וקושרין חותן: **ואיתיו.** משיח: **שרי חד.** נגע ומקנחו וקושרו ואח"כ מתיר שני נגעים יחד ושוחה כן ואיתו מתיר שני נגעים יחד דשכר לי בעי לי לנחת ולינחל לת ישרלל לף בחיתך לת קשיות שני נגעים: **אמר ליה.** ר' יהושע למשיח לניימת חתי מר אמר ליה היום: **אנטחך לך ונאניך נעולם הבא.** דמי לחו לדיקים גמורין אמם לף הוה יהיב לך שנחת ולף הוה מדכר שמיה לחנוך: **היום אם נקולו.** של הקב"ה תשמעו: **בשער הוה.** של עיר רומי שבעיר רומי היה חותו שער: **ואין מספיקין לנטוחו.** פעם שלישית: **מי פמיים.** שירדן נוחע ממנו כתניא בבכורות (דף נה.) ירדן יוחא ממערבת פמיים ומפרש התם שפיר: **בעמיקו ארוני.** עשו לי קבר בקרקע עמוק:

שאין

מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו אמר לו רבי אליעזר והלא כבר נאמר [1]אם תשוב ישראל נאום ה' אלי תשוב אמר לו רבי יהושע והלא כבר נאמר [2]ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאור וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה וגו' ושתק רבי אליעזר ואמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר [3]ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וגו' רבי [ו](אליעזר) אומר אף מזה שנאמר [4]כי לפני הימים (האלה) [ההם] שכר האדם לא נהיה ושכר הבהמה איננה וליוצא ולבא אין שלום מן הצר [3]מאי ליוצא ולבא אין שלום מן הצר רב אמר אף תלמידי חכמים שכתוב בהם שלום דכתיב [5]שלום רב לאהבי תורתך אין שלום מפני צר ושמואל אמר עד שיהיו כל השערים כולן שקולין אמר רבי חנינא אין בן דוד בא עד שיתבקש דג לחולה ולא ימצא שנאמר [6]אז אשקיע מימיהם ונהרותם כשמן אוליך וכתב [ג](בתריה) [7]ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל אמר רבי חמא בר חנינא אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה מישראל שנאמר [8]וכרת הזלזלים במזמרות [א] וכתיב בתריה [9]בעת ההיא יובל שי לה' צבאות עם ממשך ומורט אמר זעירי אמר רבי חנינא אין בן דוד בא עד שיכלו גסי הרוח מישראל שנאמר [10]כי אז אסיר מקרבך עליזי גאותך וכתיב [11]והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה' אמר רבי שמלאי משום רבי אלעזר בר"ש [ז]אין בן דוד בא עד שיכלו כל שופטים ושוטרים מישראל שנאמר [12]ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגיך וגו' ואשיבה שופטיך [ח]אמר עולא אין [ו]ירושלים נפדית אלא בצדקה שנאמר [13]ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה אמר רב פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושי אי בטלי דייני בטלי [ט]גזירפטי אי בטלי יהירי בטלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבור סיגיך ואסירה כל בדיליך ואי בטלי דייני בטלי גזירפטי דכתיב [14]והסיר ה' משפטיך פנה אויבך אמר ר' יוחנן אם ראית דור שמתמעט והולך חכה לו שנאמר [15]ואת עם עני תושיע וגו' אמר רבי יוחנן אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר חכה לו שנאמר [16]כי יבא כנהר צר (ו)רוח ה' נוססה בו וסמיך ליה ובא לציון גואל ואמר רבי יוחנן אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב בדור שכולו זכאי דכתיב [17]ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ בדור שכולו חייב דכתיב [18]וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע וכתיב [19]למעני אעשה אמר רבי אלכסנדרי רבי יהושע בן לוי רמי כתיב [20]בעתה וכתיב אחישנה זכו בעתה אמר רבי אלכסנדרי רבי יהושע בן לוי רמי כתיב [21]וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתה וכתיב [22]עני ורוכב על חמור זכו עם ענני שמיא לא זכו עני רוכב על חמור אמר ליה שבור מלכא לשמואל אמריתו משיח על חמרא אתי אישדר ליה סוסיא [כ]ברקא דאית לי אמר ליה מי אית לך בר חיור גווני ר' יהושע בן לוי אשכח לאליהו דהוי קיימי אפיתחא דמערתא דרבי שמעון בן יוחאי אמר ליה אתינא לעלמא דאתי אמר ליה אם ירצה אדון הזה אמר רבי יהושע בן לוי שנים ראיתי וקול ג' שמעתי אמר ליה אימת אתי משיח אמר ליה זיל שייליה לדידיה והיכא יתיב אפיתחא [א] דקרתא ומאי סימניה יתיב ביני עניי סובלי חלאים וכולן שרו ואסירי בחד זימנא איהו שרי חד ואסיר חד אמר דילמא מבעינא דלא איעכב אזל לגביה אמר ליה שלום עליך רבי ומורי אמר ליה שלום עליך בר ליואי א"ל לאימת אתי מר א"ל היום אתא לגבי אליהו א"ל מאי אמר לך א"ל שלום עליך בר ליואי א"ל אבטחך לך ולאבוך לעלמא דאתי א"ל שקורי קא שקר בי דאמר לי היום אתינא ולא אתא א"ל הכי אמר לך [23]היום אם בקולו תשמעו שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא אמר מתיירא אני שמא תבקשו ממני אות אמרו לו אין אנו מבקשין ממך אות א"ל לכשיפול השער הזה ויבנה ויפול ויבנה ויפול ויבנה ויפול ואין מספיקין לבנותו עד שבן דוד בא אמרו לו רבינו תן לנו אות אמר להם ולא כך אמרתם לי שאין אתם מבקשין ממני אות אמרו לו ואף על פי כן אמר להם אם כך יהפכו מי מערת פמיים לדם ונהפכו לדם בשעת פטירתו אמר להן העמיקו לי ארוני

1. אם תשוב ישראל נאום יי אלי תשוב ואם תסיר שקוציך מפני ולא תנוד: ירמיהו ד א
2. ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאר וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי וכלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה: דניאל יב ז
3. ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא: יחזקאל לו ח
4. כי לפני הימים ההם שכר האדם לא נהיה ושכר הבהמה לא תהיה וליוצא ולבא אין שלום מפני הצר: זכריה ח י
5. שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול: תהלים קיט קסה
6. אז אשקיע מימיהם ונהרותם כשמן אוליך נאם אדני אלהים: יחזקאל לב יד
7. ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל ולך אתן פתחון פה בתוכם וידעו כי אני יי: יחזקאל כט כא
8. כי לפני קציר תכם פרח ובסר גמל יהיה נצה וברת הזלזלים במזמרות ואת הנטישות הסיר התז: ישעיהו יח ה
9. בעת ההיא יובל שי ליי צבאות עם ממשך ומורט ומעם נורא מן הוא והלאה גוי קו קו ומבוסה אשר בזאו נהרים ארצו אל מקום שם יי צבאות הר ציון: ישעיה יח ז
10. ביום ההוא לא תתבושי מכל עלילותיך אשר פשעת בי כי אז אסיר מקרבך עליזי גאותך ולא תוספי לגבהה עוד בהר קדשי: צפניה ג יא
11. והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם יי: צפניה ג יב
12. ואשיבה ידי עליך ואצרף כבר סיגיך ואסירה כל בדיליך: ישעיהו א כה-כו
13. ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה: ישעיהו א כז
14. הסיר יי משפטיך פנה אויבך מלך ישראל יי בקרבך לא תיראי רע עוד: צפניה ג טו
15. ואת עם עני תושיע ועיניך על רמים תשפיל: שמואל ב כב כח
16. ויי ראו ממערב את שם יי וממזרח שמש את כבודו כי יבוא כנהר צר רוחַ יי נוסה בו: ישעיהו נט יט
17. ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר: ישעיהו ס כא
18. וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע ותושע לו זרעו וצדקתו היא סמכתהו: ישעיהו נט טז
19. למעני למעני אעשה כי איך יחל וכבודי לאחר לא אתן: ישעיהו מח יא
20. הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני יי בעתה אחישנה: ישעיהו ס כב
21. חזה היית בחזוי לילא וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה ועד עתיק יומיא מטה ודקדמותי הקרבוהי: דניאל ז יג
22. גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכב על חמור ועל עיר בן אתנות: זכריה ט ט
23. כי הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו היום אם בקלו תשמעו: תהלים צה ז

ז) [ל"ל מלעזר], ב) [מגיה ר. ע"ם ול"ע], ג) עיין רש"ש בס"ק ד) [שבת קלט. ע"ש], ה) שבת קלט., ו) [כרמב"ם פרק י מהלכות מתנות עניים וכן בטור י"ד סי' רמו מיהא ישראל וכ"ל למעכן ושביה בצדקה ולפ"ז כ"ש דגם נוסחת מיסרלל וכו' ע"ש בכס"מ ובטור שם אמנם בשו"ת הרשב"א [בסימן א'] נראה דפסקי כמ"ש רש"י בס"ק ע"ש], ז) [ע"ז ב.] ל"ש מי בתלת וכו' בתרא נמי מסיים כמו שהוא בתלת בתלת ע"ש], ח) [לעיל נו.], ט) בס"ק: מ"ש עובדי ע"ז, י) בס"ק: שופטי עומות העולם, כ) ומענון. רש"י, ל) ל"ל לרומי, מ) בס"ק: רומי,

הגהות הגר"א

[א] גמ' שפתח דקרמת. ממק תיבת דקרמת וכ"ב לרומי: **[ב]** רש"י ד"ה משפטיך כמו (בפנייה ג) נממק בפנייה ג:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' שנאמר וכתיב הזלזלים בממזרות ואת הנטישות הסר כל"ל:

מוסף רש"י

אי בטלי יהירי. יסרלל מתייסרים בצוותיו ובמלנוסיו יהירות כפרסים הללו, **בטלי אמגושי.** יעטלו מסיסיהם ומדיסיהם המשמיסים מותנו (שבת קלט.). **אי בטלי דייני.** רשעים מיסרלל שמטין דין, **בטלי.** מעל יסרלל, **גזירפטי.** עוגבי שוטרי עובדי כוכבים (שם). **סיגיך.** סם גסי הרוח שמגלילין עלמן, לשון יסגה מאד, ואחר כך ואסיריה כל בדיליך, הלו מותם שמתים שוחף יסרלל מן הקב"ה בשקריהם וכפחזותם (שם).